

a t a l a

2012.

**Emakumeen berdintasuna
eta osotasuna**



Aurrekariak



Arartekoak, pertsonen eskubideak defendatzeko lanen barruan, emakumeen eta gizonen berdintasunaren printzipio konstituzionala ([EK 14. artikulua](#)) betetzen dela ziurtatu eta defendatzeko funtzioa dauka. Horretarako, euskal agintari publiko guztiei eskatzen die beharrezko neurriak har ditzatela, berdintasunaren eta sexuagatiko bereizkeriarik ezaren printzipio hori ez dadin postulatu formal hutsa izanik, baizik eta erreala eta eraginkorra bihurtu dadin, horretarako helburu hori zailtzen duten oztupoak era aktiboan baztertuz ([EK 9.2 artikulua](#)).

Hori guztia dela eta, **berdintasunaren eta sexuagatiko bereizkeriarik ezaren eskubidean egiten den edozein urraketari** dagokionez **euskal herri-administrazioen jarduerak edo jarduera-faltak kontrolatzea** da, funtsean, Arartekoak berdintasunaren arloan duen funtzioa, **bai ikuspegi formaletik, bai ikuspegi materialetik**. Eredu horretan, geroz eta garrantzitsuagoa bilakatzen ari da administrazio desberdinei berdintasun materiala lortzeko ekintza positiboak martxan jartzeko eskatzea, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako [Eusko Legebiltzarraren 4/2005 Legeak](#) eta emakumeen eta gizonen benetako berdintasunerako [3/2007 Lege Organikoak](#) ezarritako parametroen arabera, lehen aipatutako aurreikuspen konstituzionalak garatuz.

Genero-indarkeria ere erakunde honen arduraren nagusietako bat da, eta, ondorioz, arlo honetan egiten dugun lanaren zati handi bat horretan oinarritzen da. Hala, gure funtzioen artean ezinbesteko lehentasuna daukate genero-indarkeria ezabatzeko borrokak eta ahaleginak, jakin badakigulako emakumeen aurkako indarkeriaren arrazoia emakume eta gizonen arteko egitura-desberdintasunean aurkitzen dela.

Arlo honetako jardueran proiektatzen dira, era berean, **emakumeen herritartasun oso eta aktiboaren eta protagonismo sozialaren** alde egiten duten ekimen desberdinen **sustapen eta bultzada**, oraindik emakumeak gizonen aldean gutxiesten dituzten inertzia kultural eta sozialaren aurrean.

1.

Kexarik aipagarrienak

1.1. Emakumeen bereizkeria jaien eta kulturaren arloan

Aurten ere, erakunde honek emakumeek jaietan eta kulturaren jasaten duten desberdintasuneari esku hartu behar izan du. Bi izan dira, zehazki, kontu honekin lotutako erreklamazioak jaso dituzten gaiak:

- Batetik, alardeen arazoa konpondu gabe dago eta 2012an, berriz ere, Hondarribiko Udalarik gomendioa idatzi diogu, administrazioari traba irregularren bitartez emakumeen partaidetza eta sarrera oztopatu ez dezan, *Jaizkibel Konpainia* tarteko, aipatu herriko alardean. Konpainia horrek emakumeek alardean parte hartzeko aukera sustatzen du eta haren ordezkariak egindako kexan ez ziren ados agertu Hondarribiko Udalak jarraitutako jarduerekin, konpainiak egindako eskaera erregistroan sartzei dagokionez. 2012ko irailaren 8ko alardean eta jai horren aurreko egunetako entseguetan udalerriko kaleetan zehar desfilatzei buruzkoa zen eskaera. Aldi berean, *Alarde Fundazioaren* eskaerak izandako sarrera irregularra salatzen zuten. Emakumerik gabeko alardea sustatu eta antolatzen duen erakunde horrek, izan ere, desfilea Jaizkibelek eskatutako une eta lekuetan antolatzei eskatzen zuten. Jaizkibelek aipatu eskaeren sarrera-erregistroan irregulartasun bat egon zitekeela salatu zuten, eta, ondorioz, erakunde honek gaiari buruzko informazioa eskatu zion Hondarribiko Udalarik. Hala, aurretiazko ohar batzuk jakinarazi zizkion eta Jaizkibelek salatutako gertaerak argitzeko eskatu zion. Hondarribiko Udalak erakunde honi bidalitako informazioan gertaera horiek berretsi egin ziren, eta, egoera ikusita, [Arartekoaren 2012ko uztailaren 24ko ebazpena](#) ezartzea erabaki genuen. Horren bidez, Hondarribiko Udalarik gomendatzen zaien *Jaizkibel Konpainiak* 2012ko Hondarribiko Alardearen antolamenduari dagokionez egindako eskaerari esleitutako sarrera-erregistroaren zenbakia zuzendu dezan erregistroan sartu zeneko errealitateari egokitzu eta datorren irailaren 8ko jai-ekintzen eta ekintza horien aurretiko entseguen antolamenduan Jaizkibel Konpainiak egindako eskaera beste batzuekiko nagusituz.

Horren harira, Udalak *Alarde Fundazioaren* eskaera sartzeko jarraitu zuten prozedura ez zen bide ofiziala izan eta ez zen inola ere bete Herri Administrazioen eta Administrazio Prozedura Erkidearen Araubide Juridikoari buruzko Legeko (APL) 38. artikuluan eta azaroaren 28ko 2568/1986 Errege Dekretuko 151. artikuluan eta hurrengoetan ezarritako prozedura. Ondorioz, gure ustez, jarduera hori guztiz indargabetu behar da, APLren 62.1 e) artikuluan ezarritakoaren arabera. Gainera, une eta leku berean kokatzen diren bi eskaera daudela kontuan hartuta (emakumeen partaidetza parekiderik gabeko alardea ospatzen zutena eta *Jaizkibel Konpainiarena*), nabarmena zen erregistroko sarrera-ordenak horien arteko lehentasuna ezar zezakeela eskaera ebazteko orduan. Bestalde, bistakoa zen gai honetan, berriz ere, garrantzitsuak zirela Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005

Legean jasotako xedapenak, Hondarribiko Udalaren betebeharra baita ekintza positiboko neurriak aktibatzea, gizonen eta emakumeen berdintasuna bizitza sozial eta kulturalaren eremu guztietan (jaiak barne) sustatzeko.

- Bestetik, emakumeek jai eta kulturako espazioetan parte hartzeari buruzko bigarren gaia honakoa da: Tolosako sozietate gastronomiko bateko lokalek emakumeen sarrera debekatzen dute. Erakunde honek ez dauka eskumetik partikularren arteko arazoak ezagutzeko, oinarritzko eskubideak arriskuan egon arren, kasu honetan bezala. Hala ere, herri-administrazioek zuzeneko edo zeharkako babesa edo estaldura ematen badiete berdintasunaren era sexuagatiko bereizkeriarik ezaren printzipioa urratzen duten jarduera partikularrei, Arartekoak jarrera publiko horiek bideratze aldera esku har dezake. Hala, euskal herri-administrazioei gogorarazi behar die edozein estaldura edo babes eskaintzeari uko egin behar diotela berariaz (adibidez, diru-laguntzak edo bestelako laguntzak ematean edo oinarritzko eskubideak kaltetzen dituzten ekintza jakin batzuk baimentzean).

1.2. Ekintza positiboak eta berdintasunaren printzipioa enplegu publikorako sarbidean

2012. urtean zehar hainbat kontsultatan galdetu digute ea nola jokatu behar duten herri-administrazioek, emakumeen ordezkariak baxua dagoen eremuetan emakumeek lanpostua eskuratzeko aukera erraztuko duten ekintza positiboak aplikatzeko orduan. Enplegu publiko jakin batzuetako sarbidean berdintasuna sustatzeko gogo berezia duten baina ekintza positiboak berdintasunaren printzipioa urratu gabe aktibatze modua ezagutzen ez duten udal batzuek bidali zizkiguten kontsulta horiek. Gaia ebazteko orduan, Auzitegi Konstituzionalaren eta Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren doktrinak ezarritako parametroak jarraitu ditugu. Horien arabera, oro har merezimendu-berdintasunaren printzipioa bete behar da ekintza positiborako neurriak aplikatzeko aurretiazko baldintza gisa. Hala ere, euskal agintari publiko batzuek egindako eskari hauetan argi ikusi duzu gaiari buruzko orientazioa behar dela eta gure sistema publikoak beharizan hori behar bezala estali behar duela. Horrenbestez, Emakunderi eskari horren berri emateko asmoa daukagu.

1.3. Erlijio-arrazoien ondorioz osasuneko profesionalak beren sexuaren arabera hautatzea

laz bezala, erlijio-arrazoien ondorioz osasuneko profesional bat sexuaren arabera hautatzeari buruzko gai bat planteatu zaigu. Emakume musulman baten gizona izan da kasu honetan ere gure erakundera jo duena. Izan ere, gizonak uko egin dio bere emazteak, haurdunaldian zehar, gizonetzko mediku ginekologoaren arreta jasotzeari eta emakume baten arreta eskatu du.

Kexa horrek pizten duen arazo konplexua aztertu da, baina erakunde honek ezin izan du ondorioztatu gaixoaren askatasun erlijiosorako eskubidearen edukia oinarri nahikoa denik medikuntza eta osasunaren arloko profesionali dagokien

berdintasunaren eskubidea salbuesteko, Osakidetza oso-osorik errespetatu behar duen eskubidea baita. Halaber, egiaztatu ahal izan dugunez sexu-arrazoien arabera hautatutako osasun-langileen kontu hau, sinesmen erlijiosoetan oinarritutakoa, gure inguru europarreko beste herrialde batzuetako osasun-sistema publikoetan ere planteatu da eta, horietan ere, osasun-langileen berdintasunerako eskubidea babestea izan da erantzuna. Ondorioz, erreklamazioa aurkeztu dutenei eta euskal osasun-zerbitzuari jakinarazi diegu ezin dela zerbitzu medikoak emango dituen pertsona sexuaren arabera hautatzeko eskatu. Izan ere, hala eginez gero, sistema publikoak sexu-arrazoien ondoriozko bereizkeria babestuko luke. Hala eta guztiz, Osakidetza planteatu diegu emakume horri bere haurdunaldian eta erditzean arreta ginekologikoa eskaintzeko formulak azter ditzala, sexu-arrazoien arabera hautatutako profesionalak albo batera utzita (esate baterako, gaixoa lurralde bereko beste zentro batera lekualdatzea, bertako tokoginekologia zerbitzua emakume baten esku badago).

1.4. Genero-indarkeriaren biktima diren emakumeek etxebizitza babestua eskuratzeko aukerak

Genero-indarkeriaren biktima diren emakumeen arretari buruz egindako kexen artean urtero agertzen da genero-indarkeriaren biktima diren emakumeek etxebizitza eskuratzeko duten aukeran ekintza positiboko neurriek duten eraginkortasun urria. Arazoa zera da, talde horrek etxebizitza babestuen alorrean ekintza positiboko neurriak eskuratzeko bete behar dituen baldintza eta prozedurak. Genero-indarkeriaren biktima diren emakumeentzat etxebizitzaren arloko ekintza positiboko neurriari buruzko [Etxebizitza eta Gizarte Gaietako sailburuaren 2006ko urriaren 4ko Aginduak](#) arautzen ditu, oraindik ere, genero-indarkeriaren biktima diren emakumeek babes publikoko etxebizitzak eskuratzeko dituzten modu desberdinak. Berez, ohiko bidea kupo bereziaren bidea da. Horren arabera, hainbat baldintza betetzen dituzten emakume biktimak kupo batean sartzen dira eta, beraz, zozketetan esleipendun izateko aukera gehiago dituzte. Kupo horrek ez du ziurtatzen, hortaz, etxebizitza esleituko denik, eta, ondorioz, emakume hauek etxebizitza bat bene-tan eskuratzeko duten aukera *sine die* atzeratu daiteke. Hori dela eta, esandako aginduan 39/2008 Dekretuan araututako aparteko sarbidera jotzen duen aurreikuspena eraginkorra goa da, beharizan bereziko salbuespen-kasuetan etxebizitza zuzenean esleitzeko aukera xedatzen baitu, adar horretako sailburuaren eskutik.

Erakunde honetako etxebizitza-arloak ofiziozko jarduera bat garatu du 2012. urtean, aipatutako babes ofizialeko etxebizitzak esleitzeko salbuespenezko prozeduraren aplikazioari dagokionez. Aukera hori, oro har, [babes publikoko etxebizitzaren araubide juridikoari eta etxebizitzaren eta lurzoruen inguruko finantza-neurriari buruzko 39/2008 Dekretuko](#) 12. artikuluko 2 eta 3. paragrafoetan arautzen da.

Jarduera horren helburua zera zen, babes ofizialeko etxebizitzak esleitzeko prozedura horiek objektibo bihurtzeko eta berdintasun-parametroetan gauzatzeko jarraitu diren irizpideak ezagutzeko eta gardentasuna ematea, bereziki baztertuta dauden talde jakin batzuentzako ezartzen duten

salbuespena kontuan hartuta (horien artean sartzen dira genero-indarkeriaren biktimak). Jarduera horren emaitzak zehatzago azaltzen dira txosten honetako [etxebizitzaren arloari buruzko atalean](#).

Hala ere, azpimarratzekoa da jarduera horri esker zera jakin ahal izan dugula, etxebizitzaren esleipen zuzeneko salbuespen-prozedura horrek gehien lagundu duen taldea genero-indarkeriaren biktima diren emakumeena izan dela, hain zuzen ere. 2010ean (emandako datuen azken urtea), zehazki, zuzeneko esleipen hauen ia % 60 batzen du eta guztira 11 etxebizitza esleitu zaizkie genero-indarkeriaren biktima diren emakumeei. Datu horrek, gure ustez, argi uzten du genero-indarkeriaren biktima izan diren emakumeentzako etxebizitza babestuak eskuratzeko mekanismoak aurreikusi behar direla, 2006ko urriaren 4ko Aginduan ezarritako sarbide-parametroen gainetik. Agindu horrek, esan bezala, gai hau arautzen du, baina haren ohiko sarbide-moduak ez dira nahikoak indarkeriaren biktima diren emakumeek bizi duten etxebizitza-beharrizanari benetako erantzun eraginkorra emateko. Horrenbestez, talde honen egoera berezia 39/2008 Dekretuko 12. artikuluko salbuespenaren arauketa baino gehiago jorratu beharko litzateke, orokorrean edo ohiko gisa.

2.

Araudia

2012. urtean zehar, genero-berdintasunaren eremuko erreformarik esanguratsuen Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako 4/2005 Legean gauzaturakoa izan da, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Legea aldatzen duen [otsailaren 16ko 3/2012 Legeak](#) eta Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundea sortzeari buruzko Legeak ezarritakoa, hain zuzen ere. Erreforma horren ondorioz, Berdintasunaren Defentsa Erakundea ezabatu da, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako 4/2005 Legeko IV. titulua indargabetu egin baita. 3/2012 Lege berriko arrazoien azalpenaren arabera, *“Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legeak Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako Defentsa Erakundeari ematen dizkion eginkizunak aurretiaz Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundeak bete izan ditu, eta eginkizun horiek, aldi berean, erakunde autonomoak izendatuta dauzkan egitekoekin bat datoz. Ondorioz, eskumengatazkan sortzea eta egitekoak gainjartzea sailhesteko eta administrazio-egiturak arrazionalizatzeko, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legea eta Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundea sortzeko otsailaren 5eko 2/1988 Legea aldatzeko arau hau onartzen da, xede izanik aipaturako defentsa-erakundea kentzea eta beraren gaiak eta eginkizunak Emakunden txertatzea. Helburu horrekin, lege-aldaketa honen xedea Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako otsailaren 18ko 4/2005 Legearen III. tituluko VIII. kapitulua sortzea eta lege horren beraren IV. titulua kentzea da, eta, halaber, Emakunde-Emakumearen Euskal Erakundea sortzeko otsailaren 5eko 2/1988 Legearen zenbait artikulua aldatzea.”*

2011. urteari buruzko gure txostenean, erakunde honek ezabapen horri buruz zuen iritzia adierazi genuen, Eusko Legebiltzarrean azaldu zen bezala, Eusko Legebiltzarreko Gizarte Politika, Lan eta Berdintasun Batzordeak eskatuta. Arartekoak, 2002/73 CE eta 2004/113/CE Zuzentarauak (8 eta 12. artikulua, hurrenez hurren) ikusita, organo independente bat egotearen garrantzia defendatu zuen. Organo horrek sexu-berdintasunaren printzipioa betetzen dela zaindu beharko luke eta herritarrak defendatu beharko litzuke eremu pribatuan egiten diren egoera edo praktika bereizleen aurrean, nahiz eta horrek ez duen aurretik ezartzen zein izan behar den haren egitura organikoa. 2012. urtean zehar Emakunde izan da lehen Berdintasunaren Defentsa Erakundeak egiten zituen funtzioak bete dituen. Erakunde honek Arartekoarekin izandako koordinazioa, bi erakundeen artean kexa edo salaketak jaso eta bidaltzeari dagokionez, arina izan da eta ez du arazorik eman.

3.

Jarduera-planaren esparruko bestelako esku-hartzeak

2012. urterako egindako jarduera-planaren esparruan, arlo honetan gauzaturako jarduera nagusiak aipatuko ditugu jarraian. Azalpenean zehar, Arartekoarentzat emakumeen eta gizonen berdintasunaren arloan arreta-iturri tematiko nagusiak zeintzuk izan diren azpimarratuko dugu:

3.1. Arloan sustatutako ofiziozko jarduerak

a. Lurraldeko eta hirigintzako plangintza-tresnek duten genero-eraginaren ebaluazioa

Hiria Kolektiboak egindako kexa batek Eusko Jaurlaritzak sustatutako aukera eta prozedura zalantzan jartzen zituen, Euskal Autonomia Erkidegoko Lurralde Antolamenduko Gidalerroak aldatzeari zegokionez. Kexa hori tramitatzean, bada, gure esku-hartzearen eremua hedatzea erabaki genuen eta informazio eskatu genien, bai Eusko Jaurlaritzari, bai hiru foru-aldundiei, Emakumeen eta Gizonen Berdintasunerako 4/2005 Legean aurreikusitako genero-eraginaren ebaluazioen egungo egoera ezagutzeko, [EAEko lurzoruari eta Hirigintzari buruzko 2/2006 Legean](#) eta [Euskal Herriko Lurralde Antolakuntzari buruzko 4/1990 Legean](#), hurrenez hurren, aurreikusitako plangintza-tresna desberdinak (lurraldekoak eta hirigintzakoak) zirela eta. Genero-eragina ebaluatzean, proiektaturako jarduerak berdintasunaren helburu orokorrean eragin positibo edo negatiboak izan ditzakeen aztertzen da, eragin horiek bilatuak izan ez arren, edo berariaz adierazita edo aurreikusita egon ez arren. Erakunde honen iritziz, legezko betebeharrak horretan sartu behar dira lurraldeko eta hirigintzako plangintza-tresnak ere, emakumeen eta gizonen berdintasuna lortze aldera. Hori

dela eta, ezinbestekoa iruditzen zaigu genero-ikuspegi hori kontuan hartuko duen azterketa egitea, plangintza-jardueren ondorioak (batzuetan ezkutukoak) argitu ahal izateko.

Kontsultatutako herri-administrazio desberdinen erantzunak jaso ditugu, eta, orokorrean, genero-eraginaren ebaluazio horiek egitearen alde agertu dira. Hala eta guztiz, oraindik ez dugu ikusi genero-eragina ebaluatzeko prozedura jarraitu duen plangintza-tresnarik. Helburu hori lortze aldera, ezinbestekoa da generoaren eraginaren aurretzeko ebaluazioa egiteko Gidalerroak¹ erabiltzea –une honetan genero-eragina ebaluatzeko legezko betebeharrak betetzen duen prozedura ezartzeko jarraibide eta oharrak arautzen dituzte Eusko Jaurlaritzak agindutako neurrietarako–, edo hala badagokio, prozedura zehatz berriak antolatu beharko dira, lurraldeko eta hirigintzako plangintza-tresnetan (baita beste administrazio, aldundi edo udalerrri batzuetatik datozenetan) genero-eraginaren ebaluazioari buruzko legezko aurreikuspenak aplikatu daitezkeen. Erakunde honek gaiak zein bide jarraitzen duen zaintzen jarraituko du.

b. Emakumeen eta gizonen berdintasuna jaietan

Euskadiko jaietan emakumeen eta gizonen berdintasunari buruzko gomendio orokorraren ([Arartekoaren abenduaren 21eko 3/2010 gomendio orokorra](#)) jarraipena egitean, 2012. urtean zehar gai hau lantzen jarraitu dugu eta hainbat bilera izan ditugu bai [Emakundeko](#) arduradunekin, bai [Gipuzkoako Foru Aldundiko](#) Berdintasuneko Zuzendaritzarekin, gai honekin lotutako keza gehien bertan ematen direla kontuan hartuta. Zuzendaritza horrek adierazi duenez, foru-erakundearen esku dauden bitarteko guztiak aztertzeko asmo sendoa dauka, gai honen eragina izan duten udal gipuzkoarren politikan emakumeen eta gizonen berdintasuna (jai guztietan) bermatuko duten aldaketak sar daitezkeen. Horretarako, estrategia orokor bat diseinatzen ari dira, emakumeen aurkako adierazpen bereizleak gainditzeko lagunduko duen kontzientzia sozial eta instituzionala lortze aldera. Adierazpen horiek, izan ere, oraindik era ageri dira lurraldeko jaialdi edo ekintza kultural batzuetan.

c. Genero indarkeriagatik hil ziren bi emakumeren kasuan egindako jarduerak

Beraien bikote ohiek burututako bi eraso bortitzen ondorioz, bi emakume hil ziren Euskadin, genero indarkeriaren biktima, 2010ean eta 2011n, hurrenez hurren. Horregatik, Ararteko erakundeak ofiziozko bi jarduera hasi zituen, bi kasuetan heriotzaren aurretik jazo ziren gertakariak argitzeko asmoz, halakoetan burutzen diren jarduera publikoetan hobekuntza-eremurik ba ote dagoen ikusi eta etorkizunean halako emaitzak prebenitzea indartzeko.

Ofiziozko espediente horietan, Herrizaingo Sailak eman ditugun informazioak nolabait argitzen du nola hobetu daitezkeen

¹ 2007ko otsailaren 13ko Eusko Jaurlaritzako Kontseiluaren erabakiz onartuak. Jaurlaritzaren Idazkaritzako eta Legebiltzarreko Harremanetarako zuzendariaren otsailaren 14ko 5/2007 Ebazpenak 2007ko martxoaren 13ko EHAA argitaratu zituen.

esku-hartze publikoak eta genero indarkeriaren biktima diren emakumeei emandako laguntza, aztertu diren kasu horietan izandako zoritzarreko ondorioa prebenitze aldera. Erakunde honek kasu horien gaineko ondorio orokor batzuk helarazi dizkio 2012an Herrizaingo Sailari, *Etxeko tratu txar eta sexu eraso biktima diren emakumeei eskaintzen zaien laguntza hobetzeko Erakunde arteko II. Akordioaren Jarraipen Batzordean* parte hartzeak eskaintzen digun erakunde esparruan. Foro horrek, bertan ordezkaturiko erakunde publiko guztiak aurrean direla, aukera eman digu gure iritzia zuzenean Herrizaingo Saileko ordezkariekin kontrastatzeko, Genero Indarkeriaren Biktimak Artatzeko Zuzendaritzaren bitartez.

Era berean, aztertutako gertakariak eta ofiziozko bi espediente horietan egindako gogoetak aintzat hartuta, Arartekoak bere ondorioak ebazpen batean biltzea erabaki du. [Ebazpen hori](#) txosten hau itxi ondoren argitaratuko da.

3.2. Elkarteekin egindako bilerak

Ikuspegi desberdinetatik emakumeen eta gizonen berdintasunaren eremuan lan egiten duten elkarteekin egindako bilerak hauek azpimarratu behar ditugu.

3.2.1. Emakumeek alardeetan parte hartzearen aldeko elkarteak

Hainbat bilera izan ditugu, Jaizkibel Konpainia, Joana Mugarrietakoa eta Alardezaleak taldeen eskaerari erantzunez, Irun eta Hondarribia herriek emakumeek alardeetan izan beharko luketen partaidetzari buruz bizi duten gatazka jorratzeko. Bilera horietan landu diren gaien artean honakoak egon dira: alderdi zehatzen artean, batetik, esku-hartze instituzional desberdinak (bi udalerrietako udalak eta Eusko Jaurlaritzako Herrizaingo Saila), eta, bestetik, emakume eta gizonen 2012ko alardeetan parte hartzeko duten berdintasun-eskubidearen gaineko eragina; bestalde, bi alardeetan emakumeen partaidetza oso eta parekidea lortzeko beharrezko babes eta apustu instituzional eta soziala bartzeko gai estrategikoak.

Talde hauekin egin ditugun bileretan, lanean jarraitzeko eta gure esku dauden bitarteko guztiak erabiltzeko konpromisoa hartu dugu, emakumeek Irun eta Hondarribiko jaietan integrazio parekidea izan dezaten, aurreko urteetan egin dugun bezala.

3.2.2. Genero-indarkeriaren kontrako borrokan lan egiten duten elkarteak

Aurten Haize Berria elkartearekin harremanetan egon gara. Genero-indarkeria jasaten duten emakumeen elkarte hau 2012. urtean eratu zen eta Euskal Autonomia Erkidegoan jarduten du. Emakume horien eskari eta kritikak, orokorrean, laguntza-zerbitzuen sistemaren koordinazio eskasari buruzkoak dira, kasu askotan ez baitute bertara jotzen duen biktimiek espero duten erantzuna ematen. Justizia-sistemak emakume hauen prozesuetan sortu dituen zailtasunak ere azpimarratu dituzte. Izan ere, beren ezkontza-bizitzari amaiera ematea eta beren erasotzailearen aurkako salaketa jartzea erabakitzen dutenean aurkitzen dituzten arazoak ez konpontzeaz gain, kasu batzuetan egoera are okerragoa bihurtzen

dute, erasotzaileak kontra-salaketak jarri edo seme-labak erabiltzen dituenean, bere zigorgabetasuna lortze aldera, prozesu judizialen esparruan biktimari presioa egiteko. Ildo horretatik, seme-alabak dituzten emakumeen kasuak aipatu dituzte bereziki. Izan ere, emakume horiek pasatu behar dituzten prozesu desberdinen bilakaera konplikatu egiten da, eta, orokorrean, ez dakigu zein den haur horien egoera, beren amek jasandako indarkeriaren bigarren biktimak diren alde-tik. Emakume-sareen sorrera bultzatzeko beharrezana planteatu digute. Hala, sare horiek elkartasuneko eta autolaguntzarako gizarte-loturak sortu ditzakete emakume biktima horien artean, beraiek baitira prozesu horietan beharrezko laguntza eta giza babesa ondoen eman dezaketenak.

Elkarte honen adierazpenak bat datoz, orokorrean, erakunde honek biktimen laguntza sozial, juridiko eta ekonomikorako egungo sistemari buruz daukan iritziarekin, baita justizia-sistemaren funtzionamenduan antzemandako arazoekin, atal honen azken zatian laburbildu dugun bezala.

3.3. Administrazio eta erakundeekin egindako bilerak

Arlo honi eragiten dioten gaietan jarduten duten herri-administrazioekin egindako bileretatik honakoak nabarmendu nahi ditugu:

3.3.1. Arartekoaren partaidetza Etxeko tratu txarrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeei harrera hobea egiteko Erakundeen arteko II. Akordioaren Jarraipen Batzordean

2011. urteaz geroztik, Arartekoak [Etxeko tratu txarrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeei harrera hobea egiteko Erakundeen arteko II. Akordioaren Jarraipen Batzordean](#) parte hartzen du (batzordean bertan eta erakundeen arteko talde teknikoan), gure ikuspegi instituzionala islatzeko, genero-indarkeriaren biktima diren emakumeei zuzendutako jarduera publikoetan sortutako arazo edo hutsune posibleak nabarmendu eta egoera hobetzeko proposamenak egite aldera.

2012. urtean, Arartekoak batzorde horren eta haren barruan sortutako erakundeen arteko talde teknikoaren bilera guztietan parte hartu du. Lan-bilera desberdinetan zehar, genero-indarkeriaren biktima diren emakumeen arretari buruzko alderdi desberdinen ikuspegia adierazi dugu eta ikuspuntuok jorratu ditugu. Bereziki azpimarratu nahi dugu erakundeen arteko talde teknikoak egindako lan-agiria, *“Hobe daitezkeen alderdiak eta lan-proposamenak Erakundeen arteko II. Akordioari dagokionez”* izenekoa. Bertan, genero-indarkeriaren biktima diren emakumeei laguntza eta arreta emateko eskumena duten euskal sare instituzional guztian antzemandako hutsune nagusiak eta eremu hobegarririk laburbildu dira, eta, horrez gain, sistemaren ahulezia horiek hobetzeko proposatzen zehatzak egin dira. 2012. urtean onartu zuen agiria Erakundeen arteko Batzordeak eta aipatu agiritik ondorioztatutako lehentasunak zeintzuk ziren adierazteko eskatu zion talde teknikoari. Agindu horren ondorioz,

erakundeen arteko talde teknikoak proposamen nagusien laburpena burutzen ari da, txosten hau amaitzean, aipatutako azterketa-agirian oinarrituta. Hala, premia gehien duten lehentasunak ezarri nahi ditu, genero-indarkeriaren biktima diren emakumeei arreta eta laguntza emateko sistema hobetzeko asmoz. Lehentasunok euskal administrazioek berehala bete beharreko jarraibideak ezartzen dituzte eta Euskadin landu beharko dira.

3.3.2. Emakunderekin eta Gipuzkoako Foru Aldundiko Berdintasuneko Zuzendaritzarekin egindako bilerak

Lehen ere azaldu dugun bezala, erakunde honek Euskadiko jaietan emakumeen eta gizonen berdintasunari buruz egindako gomendio orokorraren jarraipenaren esparruan, urtean zehar hainbat bilera izan ditugu Emakunderekin eta Gipuzkoako Foru Aldundiko Berdintasuneko Zuzendaritzarekin. Gai hau zehatzago ezagutzeko, lehen arlo honetako ofiziozko jardueri buruzko atalean adierazitakoa errepikatzen dugu.

4.

Herritarren eskubideek emakumeen eta gizonen berdintasunaren eremuan duten egoeraren balorazioa

Aurreko urteetan bezala, emakumeen berdintasun eta osotasunaren arretarako arloak ez ditu herritarren kexa ugari jaso. Hori horrela, ondorioztatu dezakegunez herritarrak nahiko konforme daude herri-administrazioen esku-hartzea duten gai desberdinetan egiten den ohiko kudeaketarekin eta orokorrean sexuagatiko bereizkeriarik ezaren printzipioa betetzen dela pentsa genezake. Horrenbestez, administrazioen jarduerak berdintasun formalaren printzipioari dagokionez zuzentasun orokorra erakutsi dutela pentsa daiteke. Hala ere, kontuan hartu beharra dugu egun herri-administrazioek duten erronkarik handiena emakumeen berdintasun material, eraginkor eta benetakoa lortzea dela, eta, horretarako, helburu hori betetzeko berriazko neurriak jarri behar dira martxan, hots, kasu askotan ekintza positiboko eta herritarren sentsibilizazio eta kontzientziatorako neurriak. Horren harira, ezinbestekoa iruditzen zaigu honako alderdi hauek azpimarratzea:

4.1. Berdintasuna eta jai- eta kultura-arloko tradizioak

Azken urteotan erakunde honetan kexa ugari jaso dira gai horiei buruz eta, zoritxarrez, argi uzten dute emakumeekiko bereizkeria edo desberdintasunak oraindik ere presente daudela eremu eta espazio jakin batzuetan, eta gizarteak nolabait

babestu egiten dituela, erakunde publikoek, jarrera horiek pribatuak direla argudiatuz, ez baitute beharrezko irimotasunez jokatzeko egoera horiei amaiera emateko, gure sistema demokratikoan onartezinak izan arren. Erakunde honek etengabe jarraituko du lanean, euskal agintari publikoek, bakoitzak bere eskumenen neurrian, kasu hauetan guztietan egoera argitzeko betebeharra bete dezaten eta era aktiboan parte har dezaten, jarrera horiek zuzenean edo zeharka babesten dituzten jarrera guztiak ukatuz eta ekintza positiboko neurrien bidez eremuotan emakumeen berdintasunerako eskubidea defendatzen duten ekimenak sustatuz, bereziki herritarren sentsibilizazioa eta kontzientziazioa, halako jarrerak gure kulturatik, gure jaie-tatik eta gure tradizioetatik behin betiko ateratzeko.

4.2. Krisi ekonomikoa eta txirotasunaren feminizazioa

Etorkinei eta gizartean baztertuak dauden pertsonen buruzko ataletan zehatzago jaso da krisi ekonomikoaren ondoriozko herritar-maila batzuen etengabeko txirotzeak kolektibo hauetan dauka eragina. Hala bada, erakunde honetan gizarte-gaiei buruz jasotako kezak nabarmen igo dira.

Generoaren ikuspuntutik, egoera horrek emakumeengan duen eragin berezia azpimarratu behar dugu. Izan ere, horien kargura daude adineko pertsona, mendekotasunak dituzten pertsona eta haur gehienak. Emakumeak, bereziki guraso bakarreko familien titularrak, talde bereziki ahula bihurtu dira krisi-egoera honetan, eta, hala, aspalditik gure inguruan ere antzeman genuen txirotasunaren feminizazioa bortitza bihurtzen ari da. Erakunde honen iritziz, ezinbestekoa da euskal agintari publikoek txirotasunaren feminizazio-prozesu hori aitortzea eta horren arabera jardutea, emakumeak ahalduntzeko (ekonomian, kulturen eta gizartean) neurria berriak aktibatuz, gizarte-agente estrategikoak bihurtzeko daitezkeen txirotasun-egoerei eta gizarte-bazterkeriari aurre egiteko orduan.

Bestalde, gai honetan bereziki azpimarratu da ekintza positiboak ezartzeko beharrezkoa. Hala gertatzen da ahulezia-egoera berezian dauden emakumeen kasuan. Izan ere, bereizkeria bikoitza jasaten dute, emakume etorkinen edo ezgaitasunen bat dutenen kasuan bezala, eta egoera partikular hori kontuan hartuta, ekintza positibo bereziki sendoak jarri behar dira martxan, berdintasun materialeko kuota handiagoak lortu eta gizarte-bazterkeriari aurre egite aldera.

4.3. Genero-indarkeria

■ Lana erakundearen arteko talde teknikoaren esparruan

Ettxeko tratatu txarrak eta sexu-indarkeria jasaten dituzten emakumeen harrera hobea egiteko Erakundearen arteko II. Akordioaren Erakundearen arteko Batzordea, erakundearen arteko talde teknikoaren bidez (Arartekoak bertan ere parte hartzen du), proposamen nagusien laburpena burutzen ari da, txosten honen amaieran, azken bi urteetan zehar egindako azterketa-agiri luzean oinarrituta, genero-indarkeriaren alorrean eskumenak dituzten euskal erakunde guztien partaidetzarekin. Laburpen-agiri horrek lehentasunik

premiazkoenak ezarri nahi ditu Euskadin genero-indarkeriaren biktimen emakumeen laguntza eta arreta ematen dieten sistema hobetzeko.

Antzemandako hutsuneen artean sartzen dira, besteak beste, baliabide jakin batzuk ez direla nahikoak; administrazio batzuen artean koordinaziorik ez dagoela eta lurralde-koordinaziorako organoak jarri behar direla martxan; indarkeriaren biktimen emakumeen arreta ematen dieten pertsonen eta sistema judizialeko agente desberdinek (abokatutza, epailetza, fiskaltza, eta abar) berriazko prestakuntza eta genero-ikuspegia falta dutela; arreta horren eremu batzuetan genero-ikuspegirik ez dagoela edo prestazioen arauak oso zorrotzak direla, ez dagoelako banakako erantzunik araudiaren aurreikuspenetan sartzeko zailak diren baina arreta publiko nahikoa merezi duten kasuetarako. Era berean, agerian gelditu da Erakundearen arteko Batzordearen lan-esparruan, adingabeak –indarkeria honen bigarren biktimen emakumeen aldetik– babestu eta prebenitzeko neurri espezifikoak jarri behar direla martxan.

Edonola ere, gure arreta-sistemak gai izan behar du emakumeen hauei lagunduko dieten prestazio eta baliabideak orientatzeko, indarkeria matxistaren edozein zantzu ahalik era arinen antzeman eta kasu horiei behar bezalako arreta emate aldera, berau jasaten duten emakumeak ahaldunduz, erasoen aurka defendatzeko bitarteko eraginkor (eta iraunkor) gisa.

Arartekoaren iritziz nahitaezkoa da dagozkien erakundeek lehentasunezko jardueren proposamen hau bere horretan onartu eta eraginkortasunez gauzatea, horiek guztiek parte hartu baitute azterketan eta proposamen hauek adostu dituzte, beren ordezkarien bidez, Erakundearen arteko Batzordean. Ondorioz, behar-beharrezkoa da 2013. urtean zehar, luzamendurik gabe, sistemaren hutsuneak dauzkaten eremu zehatzetan hobekuntzarik premiazkoenak garatzeko aipatutako erreforma eta neurriak irimotasunez bultzatea. Horren harira, etorkizuna desafio-garaia izango da euskal erakundeentzat, erakundearen arteko talde tekniko horrek egindako azterketa-lan sakon eta zehatzean oinarritutako apustu sendoa egin ahalik baitute Euskadin genero-indarkeriaren gizarte-gaitzaren aurkako borroka hobetzeko.

■ Etxebizitza

Duela zenbait urtetatik erakunde honek behin baino gehiagotan adierazi du Etxebizitza eta Gizarte Gaietako sailburuaren 2006ko urriaren 4ko Agindua (genero-indarkeriaren biktimen emakumeentzat etxebizitzaren arloko ekintza positiboko neurriak buruzkoa) aldatu behar dela. Izan ere, hainbat arazo planteatzen ditu, bai bere aplikazio-eremuari dagokionez, bai etxebizitza eskuratzeko baldintzei dagokienez, baita etxebizitzak esleitzeko baldintzei eta araudi horrek etxebizitza eskuratzeko ezarritako bideei dagokienez ere. Lehen adierazi dugun bezala, agindu honetan aurreikusitako ohiko bideen benetako eraginkortasuna oso urria da genero-indarkeriaren biktimen emakumeen artean dagoen etxebizitza-eskari handiari erantzuteko. Horregatik planteatu dugu, batetik, agindu honetako irizpideak berrikusteko eta, bestetik, Eusko Jaurlaritzarekin batera, beste erakunde batzuk ere (batez ere udalak eta, kasu jakin batzuetan, foru aldundiak) genero-indarkeriaren biktimen emakumeen etxebizitzaren prestazioa emateko erantzukizunean inplikatzeko.